

โครงสร้างฐานสถาปัตยกรรม
หมายเลข ๒ หลังขุดแต่ง

จารึกสมัยทวารวดี

ในดินแดนฝั่งตะวันตกของประเทศไทย*

สำนักศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรีได้ขุดค้นศึกษาโบราณสถานสมัยทวารวดีหลายแห่งในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดนครปฐม นำมาสู่การค้นพบโบราณวัตถุชิ้นสำคัญซึ่งเป็นข้อมูลใหม่ทางโบราณคดี ที่ช่วยให้การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับ “ยุคทวารวดีในประเทศไทย” กลับมาเป็นที่สนใจในแวดวงนักวิชาการอีกครั้ง

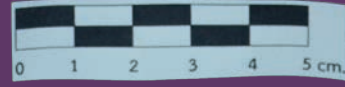
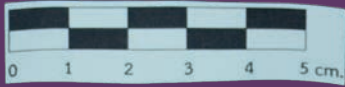
* ปิยนันท์ ขอบศิลปะประกอบ นักโบราณคดีชำนาญการ ปรัชญา รุ่งแสงทอง นักโบราณคดีชำนาญการ

เริ่มต้นด้วยการขุดค้น**โบราณสถานพูหางนา**
หมายเลข ๒ บนยอดเขาของเมืองโบราณอู่ทอง อำเภอ
อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ใน พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นสถูป/
เจดีย์สมัยทวารวดีที่ใช้ทั้งอิฐ ศิลาแลง และก้อนหินปูน
ที่มีอยู่ทั่วไปบนเขาภูนี้ซึ่งเป็นวัสดุก่อสร้าง โครงสร้าง
โบราณสถานที่เหลืออยู่คือส่วนฐานสถูปก่ออิฐในผัง
รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างด้านละ ๗.๕ เมตร ตั้งอยู่บนพื้น
ลานหินขนาด ๑๔ x ๑๖ เมตร ที่สร้างขึ้นโดยการนำ
ก้อนหินปูนขนาดต่าง ๆ มาถมอัดปรับพื้นที่ให้เรียบเพื่อ
ใช้รองรับน้ำหนักสถูปและเป็นพื้นที่ใช้สอยโดยรอบ

นอกจากโครงสร้างศาสนสถานที่พบแล้ว ในการ
ขุดค้นทางโบราณคดีครั้งนี้ยังพบโบราณวัตถุสำคัญคือ
ภาชนะดินเผาจำนวน ๓ ใบ ซึ่งบรรจุพระพิมพ์ดินเผาและ
เครื่องมงคลต่าง ๆ ฝังอยู่รอบองค์สถูปเพื่อถวายเป็น
พุทธบูชา พระพิมพ์ดินเผาทั้งหมดที่พบ (จากภาชนะ
ทั้ง ๓ ใบ) จำนวน ๑๓๙ องค์ เป็นพระพิมพ์ศิลปะ
ทวารวดีที่ได้รับรูปแบบจากศิลปะอินเดียสมัยปาละ
แสดงปางสมาธิ ประทับนั่งขัดสมาธิราบบนบัลลังก์
อุษณีษะสูง มีประภามณฑลเป็นวงโค้งรอบพระเศียร
ขอบประภามณฑลเป็นเปลวเพลิง พระพักตร์รูปไข่

โบราณสถานพูหางนาหมายเลข ๒ ระหว่างขุดแต่ง

พระพิมพ์ดินเผาจากโบราณสถานพุทางนาคหมายเลข ๒ ที่พบจารึกอักษรสมัยหลังปัลลวะ
ภาษามอญโบราณ อายุสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๔

คือต่อเป็นปีกกา ครองจีวรห่มเฉียง ชายจีวรสั้น ทบเป็น
ริ้ว แวดล้อมด้วยเครื่องสูงข้างพระวรกาย คือ จามร
(แฉ่) บังแทรกหรือบังสุรย์ (เครื่องสูงที่ใช้สำหรับบัง
แดด ในขบวนแห่ของกษัตริย์หรือชนชั้นสูง) และฉัตร
ฉากหลังเป็นต้นไม้ใหญ่ และในจำนวนพระพิมพ์
ดินเผาที่พบทั้งหมดมีพระพิมพ์องค์หนึ่งที่มีอักษร
จารึกอยู่ด้านหลัง ซึ่งได้อ่านแปลโดยนางสาวก่องแก้ว
วีระประจักษ์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอักษรศาสตร์
ของกรมศิลปากร พบว่าเป็นจารึกอักษรหลังปัลลวะ
ภาษามอญโบราณ อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๔
เป็นต้นมา ความในจารึกระบุว่า “บุญนี้ (เป็นของ)
กษัตริย์มะระตา (ผู้สร้าง) พระพุทธรูป”

การค้นพบจารึกหลักนี้ นอกจากเป็นหลักฐาน
ยืนยันอายุสมัยของโบราณสถานพุทางนาคหมายเลข
๒ แล้ว ยังเป็นหลักฐานแสดงถึงระบบกษัตริย์ในสมัย
ทวารวดีของเมืองอู่ทอง และยังสะท้อนให้เห็นถึงคติ
ความเชื่อของชนชั้นปกครองในสมัยทวารวดี (หรือ
อาจรวมไปถึงประชาชนคนทั่วไปด้วย) เกี่ยวกับการ
สร้างบุญกุศลให้แก่ตนเองตามหลักพุทธศาสนา

ภาชนะดินเผาบรรจุพระพิมพ์ดินเผาใบที่ ๑

พระพุทธรูปสำริด
จากภาชนะดินเผาใบที่ ๑

รูปเคารพ (พระโพธิสัตว์?)
เนื้อตะกั่ว
จากภาชนะดินเผาใบที่ ๑

นอกจากพระพิมพ์ดินเผาแล้ว ยังพบพระพุทธรูปสำริด รูปเคารพ (พระโพธิสัตว์) เนื้อตะกั่ว และโบราณวัตถุอื่น ๆ ได้แก่ เหรียญเงิน หอยเบี้ย ก้อนแร่ควอทซ์ และทองคำเปลว ผังร่วมกันภายในภาชนะแต่ละใบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้คงจะมีสถานะเป็นเครื่องมงคลเช่นกัน

ก้อนแร่ควอทซ์

เหรียญเงินผสมทองแดง

ทองคำเปลวบางส่วนที่พบภายในภาชนะบรรจุพระพิมพ์ และทองคำเปลวที่ยังติดอยู่กับพระพิมพ์ดินเผาบางองค์

เนินสถูปสมัยทวารวดีวัดพระงาม

ต่อมาในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๓ สำนักศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี ได้ขุดค้นศึกษาโบราณสถานในจังหวัดนครปฐม คือ วัดพระงาม และโบราณสถานโคกแจรง อำเภอเมืองนครปฐม ซึ่งนำไปสู่การค้นพบจารึกสมัยทวารวดีหลักใหม่อีก ๒ หลัก ดังนี้

๑. จารึกวัดพระงาม

วัดพระงาม ตั้งอยู่นอกเมืองโบราณนครปฐมทางด้านทิศตะวันตก มีสิ่งสำคัญคือสถูปสมัยทวารวดีขนาดใหญ่ ฝังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดความกว้างด้านละ ๔๑.๕๐ เมตร จารึกวัดพระงามพบจากการขุดศึกษาทางโบราณคดีบริเวณด้านทิศเหนือของสถูปวัดพระงาม เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาโบราณกรมศิลปากรได้ทำการอ่านและแปลความในเบื้องต้นได้ว่า เป็นจารึกอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤตที่งดงามมากที่สุดเท่าที่เคยพบในประเทศไทย กำหนดอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ เนื้อความโดยสรุปเป็นการสรรเสริญพระราชาผู้มีความสามารถ ทรงได้ชัยชนะในสงคราม นำความเจริญมาสู่วงศ์ตระกูลและบ้านเมือง ทั้งนี้ นอกจากจารึกสำคัญแล้ว ยังได้พบประติมากรรมรูปยักษ์ดินเผาที่มีความงดงามอีกด้วย

จารึกวัดพระงาม
ขณะขุดค้นพบบริเวณฐานเจดีย์วัดพระงาม

โบราณสถานโคกแจง ด้านทิศใต้
ภายหลังการขุดศึกษาทางโบราณคดี
และลักษณะจารึกที่พบ
ภายในหลุมขุดค้น

๒. จารึกโคกแจง

พบเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ จากการขุดศึกษาทางโบราณคดีโบราณสถานโคกแจง ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งน้อย อำเภอเมือง นครปฐม โบราณสถานโคกแจงเป็นศาสนสถานสมัยทวารวดี ก่อด้วยอิฐในผังสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดความกว้างด้านละประมาณ ๗.๒๐ เมตร ทำบันไดกึ่งกลางด้านทั้ง ๔ ด้าน ได้พบจารึกสำคัญนี้จากการขุดตรวจพื้นที่เกือบกึ่งกลางสถูปในระดับความลึกประมาณ ๑.๒๒ เมตร โดยจารึกนี้มีลักษณะเป็นแผ่นดินเผาทรงกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๒๖.๒ เซนติเมตร หนาประมาณ ๑.๒ เซนติเมตร สิ่งที่น่าสนใจคือ ด้านหนึ่งของจารึกมีการขีดช่องตารางคล้ายกับดวงฤกษ์ โดยมีลักษณะการขีดเส้นออกจากแกนกลางแบ่งเป็น ๑๒ ช่องในแนวรัศมี และขีดเส้นวงกลมซ้อนชั้นจากแกนกลางออกมาเป็นระยะ เกิดเส้นซ้อนทับกันเป็นช่องตารางย่อย ในแต่ละช่องตารางย่อยดังกล่าว พบตัวอักษรจารึกกำกับอยู่เกือบทุกช่อง

สิ่งที่น่าสนใจเป็นพิเศษ คือ ลักษณะของจารึกแผ่นดินเผาที่บริเวณรอบ ๆ ขอบเป็นจารึกคาถา เย ธมมา อักษรหลังปลลวะ ภาษาสันสกฤต ส่วนภายในช่องตารางอ่านเบื้องต้นได้ความว่า เป็นคาถาอิทัปปัจจยตา ว่าด้วยเหตุแห่งทุกข์และการดับทุกข์ เมื่อประกอบกับได้พบในตำแหน่งกึ่งกลางสถูปในระดับความลึกประมาณ ๑.๒๒ เมตร จึงสันนิษฐานในเบื้องต้นว่า จารึกแผ่นดินเผานี้อาจจะเป็นแผ่นฤกษ์ที่บรรจุข้อธรรมสำคัญในพุทธศาสนา ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการอ่านศึกษาเนื้อความบนจารึกโดยละเอียด การค้นพบจารึกหลักนี้เป็นหลักฐานสำคัญที่อาจนำไปสู่การศึกษารูปแบบพิธีกรรมทางศาสนา และความเชื่อของคนสมัยทวารวดีด้วย

